

2020-01-09

Elisabet Nihlfors

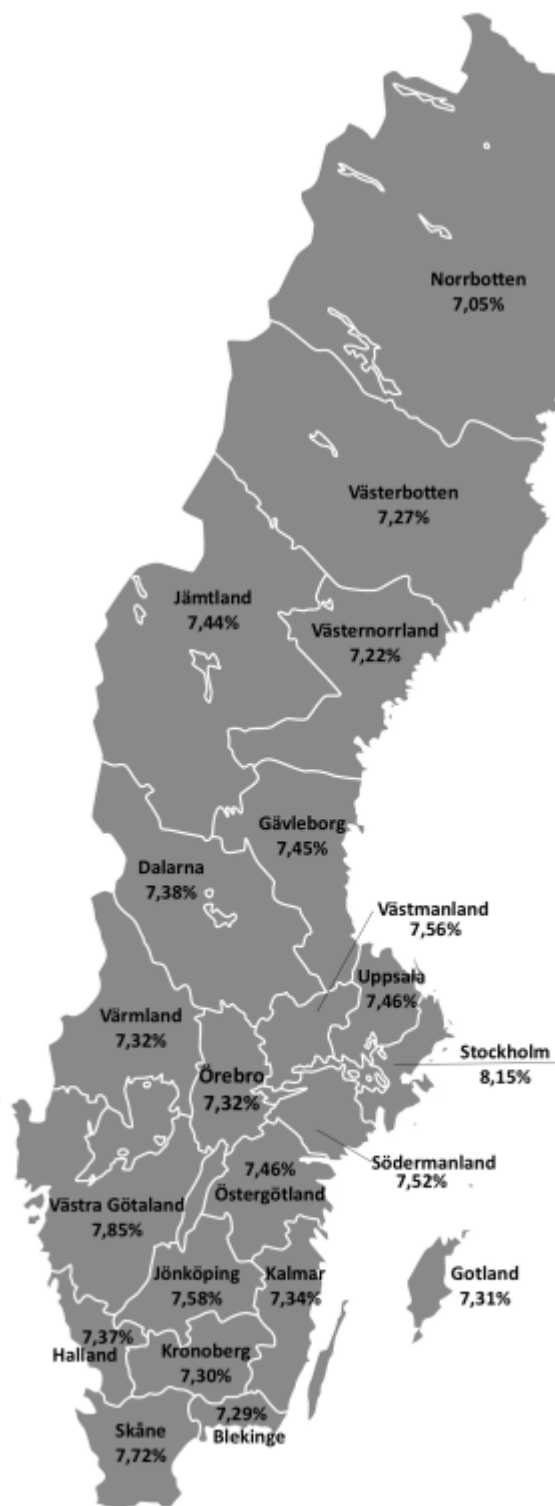
Till

Nationella Samordningsgruppen

ULF SPANING NR 4

En första kartläggning av befintlig verksamhet inför kommande ställningstaganden rörande:

- **Regioner**
- **Roller**
- **Resurser**

Källa: Advisa.se

FÖRORD

Under 2019 identifierade ULFs Nationella Samordningsgrupp tre områden som behöver förtydligas och klargöras innan förslag om hur olika modeller för ULF kan utformas i olika delar av landet. Dessa områden samlades under tre R; Regioner, Roller och Resurser. De rundabordssamtal som arrangerades hösten 2019 tillsammans med SUHF hade dessa som en utgångspunkt för samtalen. Frågorna kommer även att bearbetas vidare inom ramen för SUHF:s arbetsgrupp för lärarutbildning och ULF.

En utgångspunkt för ULF är att det finns *en samverkan som kännetecknas av närhet (ömsesidighet), långsiktigt och stabilitet mellan lärosäten och huvudmän*. En samverkan som byggs på egna villkor det vill säga inte uppdrag som genomförs på andras initiativ. Samverkan ska ses från två håll, ta hänsyn till vilka olika förutsättningar huvudmannen respektive lärosätet har för att åstadkomma ett gemensamt möte i forskning och utbildning.

Idag finns flera olika typer av samarbeten och samverkan. En del avtalsbundna andra inte. En del finansierat av båda eller av den ene eller av externa medel (t.ex. Skolverket). De lärosäten och huvudmän som deltar i lärarprogrammen har avtal kring den verksamhetsförlagda utbildningen där ansvarsfördelningen är lagbunden för den ena (lärosätet) och enbart avtalsbundet för den andre (huvudmannen). Det finns exempel på forskningssamverkan där huvudmannen står för merparten av finansieringen och där båda finansierar verksamheten.

Huvudfrågan i denna spaning är *om* ULF visar sig behöva en regional replipunkt som inte är ett lärosäte hur ser det ut? Det handlar dels om att identifiera vad som ska göras var i ULF-sammanhang och om det behövs en eller flera olika regionala organ, reguljära eller temporära. Om noder behövs kan förslaget behöva förhålla sig till den kartbild som finns och är på väg att växa fram i Sverige idag.

Denna spaning tar inte ställning till om det ska finnas ett eller flera regionala organ och innehåller därför inga förslag. Denna spaning försöker endast ge olika bilder av vad som pågår, ge exempel på existerande och eventuellt nya nätverk på regional nivå där huvudmän och lärosäten ingår. Frågan är – vad av detta behöver fördjupas? *Observera* att nuvarande 4 noder och samverkande lärosäten *inte* är ett alternativ för framtida samarbete.

Januari 2020

Elisabet

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Bakgrund

- 1.1 Några utgångspunkter kring de tre R:en
- 1.2 Att tänka från två håll

2. Regioner

- 2.1 Länsindelning och kommuner
- 2.2 Lärosäten med forskarutbildning
- 2.3 Lärosäten med lärarprogram
- 2.4 Regionala utvecklingscentra
- 2.5 Skolmyndigheters regionalisering

3. Samverkan mellan huvudmän och mellan lärosäten

- 3.1 Samverkan mellan huvudmän
- 3.2 Samverkan mellan lärosäten
- 3.3 Samverkan mellan huvudmän och lärosäten

Referenser

Bilagor

- Bilaga 1 ULF Spaning nr 4 Regioner jan 2020
- Bilaga 2 ULF ansökan 2015 – bilaga ALF-skola avtal

1. BAKGRUND

Försöksverksamheten ULF bygger vidare på väl fungerande befintlig strukturer, utvecklar och prövar nya. Resultatet ska utmynna i modeller för hur professionsdrivna frågor kan systematiskt fångas upp (inventeras), utvecklas och prioriteras på huvudmannanivå för att långsiktiga satsningar ska bli möjliga såväl inom forskning som utveckling. Genom detta ska lärarprogrammen utvecklas eftersom lärarstudenter och ”lärarutbildare” är involverade i de två miljöer som bildar en helhet i utbildningen (HFU och VFU).

Hela landets skolväsende är inkluderat i ULF tanken, dvs. ca 1100 huvudmän i 290 kommuner och 27 lärosäten med lärarutbildningar. Såväl studenter som elever ska få en utbildning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet vilket förutsätter att alla lärare (hos huvudman och på lärosäte) på olika sätt är involverade i professionsutbildning och där ett antal utbildas till och arbetar med forskning och utveckling. ***Att huvudsyftet är att all utbildning härigenom ska hålla hög kvalitet är ett axiom.***

En förutsättning för ett vetenskapligt förhållningssätt är att det finns miljöer där samtal regelbundet kan föras kring väsentliga frågor/problem i den egna verksamheten utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. ULF prövar därför att utveckla/vidareutveckla gemensamma forskningsmiljöer mellan huvudmän och lärosäten för att utvärdera hur dessa kan organiseras utifrån olika förutsättningar och vara hållbara över tid. I det sammanhanget kan möjligheten att kunna kombinera tjänster mellan lärosäte och huvudman, mellan lärosäten och också mellan huvudmän vara en möjliggörare. ***Att förutsättningarna varierar över landet när det gäller att skapa och vidmakthålla forskningsmiljöer är också det ett axiom.***

1.1 Några utgångspunkter kring de tre R:en

De tre frågeställningar som låg till grund för rundabordssamtalen (SUHF regi) var följande (Dokumentation från rundabordssamtalen finns att tillgå):

I det nationella ALF-avtalet inom hälso- och sjukvården samarbetare lärosäten med läkarutbildning med universitetssjukvården i sju regioner.

Lärarutbildningar ges vid 27 lärosäten. Det finns ca 1100 huvudmän. ***Hur kan samarbetet mellan lärosätena och skolhuvudmännen organiseras inom ett framtida ULF-avtal? Behövs en regional organisering? Hur kan en sådan utformas?***

God samverkan mellan lärosäten, skolhuvudmän och nationella/regionala myndigheter är en förutsättning i ett framtida ULF-avtal. ***Vilka är de olika aktörernas viktigaste roller? Förändras de gentemot idag?***

För att stärka lärarutbildningens förankring i forskning och skapa förutsättningar för utbildning på vetenskaplig grund i skolan behövs ytterligare resurser. ***Om vi förutsätter att staten kanaliserar medel genom ett nationellt ULF-avtal, vem/vilka ska förvalta och fördela dessa medel?***

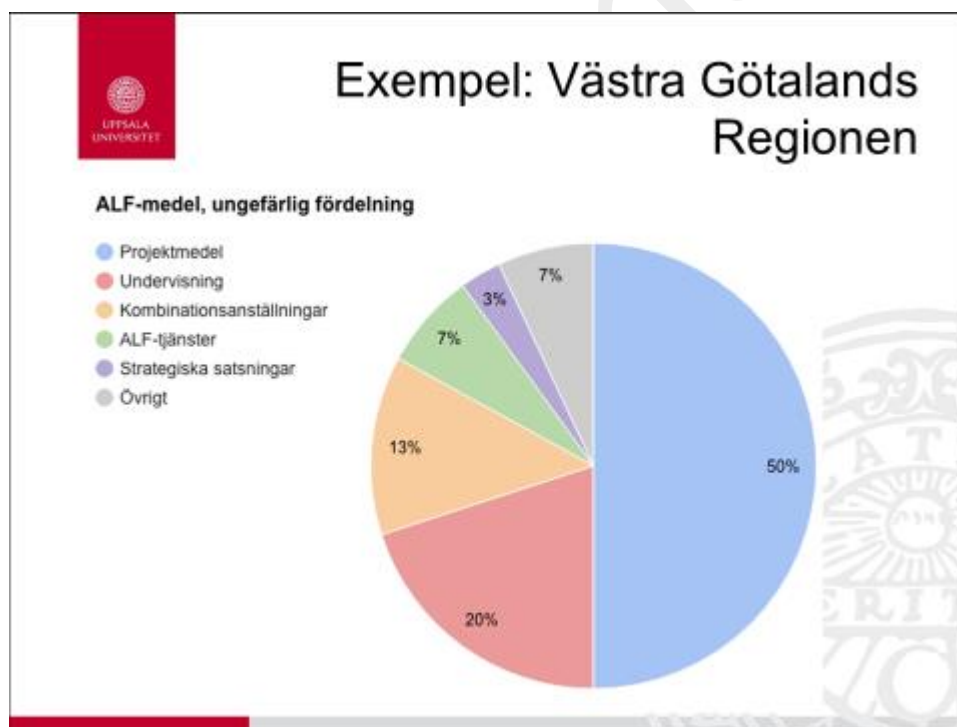
Samtalen vid rundabordssamtalen kretsade kring det faktum att försöksverksamheten ULF är en del av en helhet (det finns förslag på professionsprogram, ny regionala initiativ tas av skolmyndigheter mm); Det finns behov av att skapa långsiktiga lösningar vilket kan innebära nya typer av avtal och även lagstiftning. Det är en balansakt i rollfördelningen mellan olika intressenter, nivåer i systemet mm för att sträva mot en likvärdig utbildning. Vad behöver regleras nationellt, regionalt respektive direkt mellan huvudman & lärosäte? Vad gynnar lärarprogrammen och skolans utbildning? Utöver förändringar i organisation och kultur handlar det mycket om finansiering – vem finansierar vad?

Så långt rundabordssamtalen och tre R, regioner, roller och resurser.

1.2 Att tänka från två håll

Diskussioner om samverkan måste ses från två håll; huvudmannens och lärosätets. Både huvudmän och lärosäten har redan idag ett antal samarbetspartners i olika frågor. Huvudmännens olika storlek och geografiska placering har sin betydelse vilket också gäller lärosätets omfattning och fysiska hemvist.

En grundläggande fråga att ta ställning till är vad ett kommande ULF-avtal ska innehålla (se bilaga 2). En jämförelse kan göras med hur medel fördelas inom Västra Götalands Regionen avseende ALF medel.

Figur 1: Fördelning av ALF-medel inom Västra Götalands Regionen

Vad som ska ingå i ett kommande ULF-avtal prövas nu i olika försök se: www.ulfavtal.se/aktiviteter/ Erfarenheter från dessa kommer att ge underlag till diskussion om:

Ska ULF avtalet innehålla både forskningsmedel och infrastrukturmedel?

Hur ska forskningsmedel fördelas och av vem? Är det skillnad på mindre och större studier i tid och pengar? Hur förhåller sig ULF-medel till lärosätets respektive externa forskningsmedel?

Hur kan olika kapaciteter hos huvudmän och lärosäten organiseras för att möta dels dimensioneringen av lärare och forskare och professionens behov av kunskap genom professionsutveckling, utvecklingsarbete och forskning?

Med mera...

Här nedan i tabell 1 har förtecknas några områden som kan vara en utgångspunkt för samtal i samband med val olika modeller:

- VAD ska genomföras/utföras,
- VEM beslutar och vem förfogar över resurserna
- VILKA resurser (bas/grundresurser, riktade medel, externa medel).
- Vad ska regleras i lag (Högskolelag/Skollag) och/eller i
- Avtal (vilka krav kan ställas i avtal på parterna beror delvis på ovanstående)

Hur kan tabellen göras användbar – vad fattas – vad ska tas bort?

När det gäller lagstiftning kan en jämförelse göras med vad som regleras i Hälso- och sjukvårdslagen idag om att delta i utbildning och att ansvara för forskning mm.

Tabell 1: ett underlag för diskussion om komponenter i ULF-modeller

VAD	VEM	RESURSER	HL/SL	AVTAL
LÄRARUTBILDN.				
HFU				
VFU handledare lärosäte				
VFU handledare skola				
Övningsskola				
Partnerskola (inkl. forskning)				
Adj adjunkter				
Kombinationstjänst				
PROFESSIONSPR				
Lärare/skolledare skola				
Lärare lärosäte				
Lektorer skola				
Lektorer lärosäte				
FORSKNING				
Forskningsmiljö H- man/skola				
Forskningsmiljö lärosäte				
Forskarskola				
Forskningsprojekt				
Forskningstid lektor/skola				
Forskningstid lektor/lärosäte				
UTVECKLINGSARB				
Utvecklingsarbete skola				
Utvecklingsarbete lärosäte (RUC)				
Med mera...				

2. REGIONER

Vad är en region? Enkelt uttryckt är en region utifrån latinets *regio* ett geografiskt område. Det finns 21 geografiska regioner som landets 290 kommunerna ingår i. För skolans del finns det över 1100 huvudmännen (kommunala och fristående) som var och en samarbetar med en eller flera olika lärosäten, av de senare finns 27 med lärarutbildning. Det bör direkt understrykas att flertalet kommuner i landet är små (under 5 000 invånare). Länsfördelning och vilka kommuner som ingår finns i bilaga 1 (flik 1 och 2). Där framgår även i vilka län de 27 lärosätena med lärarutbildningar ligger.

En **region** i ett svenskt kommunalrättsligt sammanhang har ett utökat ansvar för vissa samhällsuppgifter (se *Lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län*). Alla Sveriges landsting har sedan 1/1 2019 status av regioner.

De landsting/regioner som omfattas av lagen som omnämns ovan har, vid sidan om traditionella uppgifter som till exempel hälso- och sjukvård, även ett speciellt ansvar för att utarbeta och fastställa en strategi för länets/regionens utveckling, samt samordna insatserna för att den strategin ska genomföras. Regionerna får även besluta om hur vissa statliga medel för regionalt tillväxtarbete ska användas, samt följa upp, låta utvärdera och årligen redovisa resultaten av det regionala tillväxtarbetet. Regionerna får dessutom utföra uppgifter inom ramen för EU:s strukturfondsprogram och ska upprätta och fastställa länsplaner för regional transportinfrastruktur. Deras högsta beslutande organ får kallas *regionfullmäktige* och den verkställande politiska ledningen får heta *regionstyrelse*.

När det gäller *ALF avtal* finns en koppling till 7 av 21 regioner, de som har ett universitetssjukhus som är förutsättningen för ett avtal: Region Stockholm (KI), Västra Götaland (Göteborg), Skåne (Lund), Uppsala (Uppsala), Västerbotten (Umeå), Östergötland (Linköping) samt Örebro (Örebro).

2.1 Länsindelning och kommuner

Län är samtidigt en del av Sveriges konstitutionella indelning. Sverige har allmänna val till tre nivåer – politiska organ på statlig nivå, länsnivå och i kommuner. Det finns skolor såväl på statlig som länsnivå även om vi här uteslutande pratar om skolor belägna i en kommun.

SKR, som företräder kommunerna har också de regionindelningar som stämmer överens med länen. En kommun har därför dels kontakt med SKR regionalt dels med Regionstyrelsen i olika frågor.

2.2 Lärosäten med forskarutbildning

Lärosäten har olika inriktning och finns på en eller flera olika fysiska platser i landet. Det kan därför göras olika sätt kategoriseringar för diskussionens skull, t.ex. utifrån:

- Forskarutbildningsämnen
- Vilka läroprogram som olika lärosäten ansvarar för
- Ansvar för rektorsprogrammet (upphandling pågår för nästa 6 års period).

2.3 Lärosäten med lärarprogram

UKÄ ”krediterar” lärosäten som önskar ansvara för lärarutbildningar. Vägarna till lärarlegitimationen blir allt fler och grovt kan man prata om en väg som innebär att man går ”hela” programmet i fråga och en annan som handlar om att man utifrån validerad kunskap kan komplettera sin utbildning. Detta innebär samtidigt att lärosäten, utifrån vilka ämnen man har forskarutbildningsrättigheter i kan vara involverade i en eller flera av dessa utbildningar. Samtidigt innebär det att huvudmän tar emot studenter från flera olika lärosäten.

Här skulle en sammanställning vara bra som dels visar lärosäten med ”hela” lärarprogram från förskola till vuxenutbildning kompletterat med alla övriga utbildningar som arbetsintegrerad utbildning (11 lärosäten), VAL etc. Se embryo till översikt i bilaga 1 (flik 3).

Frågan är om alla kommuner/huvudmän idag är involverade i något lärarprogram (se bilaga 1 flik 2 som inte har kunnat göras fullständigt p g av bristande information på nätet)?

2.4 Regionala utvecklingscentra

Regionala utvecklingscentra finns och verkar med olika mandat runt om i landet. Nedanstående uppställning kommer från nätet (RUC i Sverige 2020)

- **RUC Syd** (Malmö högskola, Högskolan Kristianstad, Lunds universitet, Högskolan i Jönköping, Linköpings universitet, Linnéuniversitetet)
- **RUC Väst** (Göteborgs universitet, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Borås, Högskolan Väst, Högskolan i Skövde, Högskolan i Jönköping, Karlstads universitet)
- **RUC Öst** (Stockholms universitet, Södertörns högskola, Mälardalens Högskola, Örebro universitet, Högskolan i Dalarna, Uppsala universitet, Högskolan i Gävle)
- **RUC Nord** (Högskolan i Gävle, Mittuniversitetet, Umeå universitet, Luleå tekniska universitet)

De olika RUC verkar i olika miljöer med olika förutsättningar. Även om flera kommuner har avtal mellan ett universitet/regional centra så finns det de som inte är med någonstans och de som är med i flera nätverk. Finansieringen är oklar utifrån uppgifter på nätet.

Tre exempel: Göteborgs Regionen (GR) som är en etablerad organisation utanför universitetet som arbetar med forskning och utbildning tillsammans med 13 kommuner.

Högskolan Dalarna har ett PUD råd där – utöver samtliga kommuner i Dalarna – även ett antal kommuner i Örebro, Gävleborgs- och Jämtlands län är anslutna.

Mittuniversitetet har upprättat avtal om Regionalt utvecklingsnätverk, RUN med: Örnsköldsvik, Sollefteå, Kramfors, Härnösand, Timrå, Sundsvall, Ånge, Härjedalen, Berg, Åre, Krokom, Strömsund, Östersund, Ragunda, Bräcke, Ljusdal, Söderhamn, Hudiksvall, Nordanstig och Lärarutbildningen.

RUC har över tid utvärderas och diskuterats, de har idag inget gemensamt uppdrag idag utan utvecklas utifrån sina olika förutsättningar. Se till exempel SOU 2009:94. Underlag finns på deras hemsida (RUC i Sverige).

Noterbart är att alla kommuner inte ingår något RUC (se den särskilda bilagan flik 1).

2.5 Skolmyndigheters regionalisering

Det finns redan idag skolmyndigheter med regional indelning som t.ex. *Skolinspektionen* som har fem kontor på följande platser: Umeå; Stockholm, Linköping; Göteborg och Lund.

Specialskolemyndigheten (SPSM) har på eget initiativ beslutat att under 2020 etablera 16 så kallade Samverkanskontor för att mer aktivt kunna ha närmare kontakt med huvudmännen. Luleå, Umeå, Östersund, Härnösand, Gävle, Västerås, Solna, Stockholm, Örebro, Linköping, Jönköping, Växjö, Kalmar, Halmstad, Göteborg och Malmö

Kvarstår *Skolverket* som kommer att regionaliseras en just nu avvaktar andra utredningars resultat t.ex. var ansvaret ska ligga för professionsutbildningen för lärare och skolläda (SOU 2017:17), utredningen om gymnasieskolans kommande regionalisering (utredare Stjernkvist) samt resursfördelningsfrågor (utredare Åstrand). Samtliga dessa utredningar kommer att beröra direkt eller indirekt regionaliseringen.

3. Samverkan mellan huvudmän och mellan lärosäten

3.1 Samverkan mellan huvudmän

Flertalet kommuner ingår i olika typer av nätverk. En del organiserade av Skolmyndigheterna, SKR eller av kommunerna själva. Det finns särskilda nätverk för kommundirektörer, andra för skolchefer etc. Det finns kommuner som möts utifrån sin storlek; medelstora kommuner etc. I vissa nätverk möts såväl kommuner som fristående huvudmän i andra är de skilda åt. En del friskolor har verksamhet över hela landet och har därför nätverk inom sin ”koncern”.

Det senare uppmärksammar en fråga som rör vem som skriver avtal med vem, se tabell 1. En koncern med verksamhet på 21 orter kan vilja skriva VFU avtal med ett lärosäte – eller med flera. Det innebär att det lärosätet går in på andra lärosätens domäner vilket nuvarande SUHF överenskommelse inte tillåter.

3.2 Samverkan mellan lärosäten

I utredningen *Forska tillsammans* (SOU 2018:19) finns en beskrivning som återges i ny form i tabell 2. Tabellen nedan har kompletterats med befintliga RUC-nätverk. Noteras kan att en högskola finns i två nätverk medan tre verkar sakna koppling till denna typ av nätverk.

Tabell 2 Samverkan mellan lärosäten

Tänkbara kopplingar		Lärosäten	RUC
Västsvenska universitetssamverkan	Finns	GU; Chalmers; KaU, HH , HB, HS, HV, SLU, JU	RUC Väst
Lärosäten syd	Finns	LU, MaU, Kri, HH , BTH, SLU	RUC Syd (+JU)
Lärosäten öst	Finns	UU, OrU, MDH, HiG, HD, SLU	RUC Öst (+ SU, SH)
Stockholm	finns?	SU; KI; SH; KTH; KMH; GIH; Dans; STDH; FörsvarH, HH	RUC Öst
Norr/Västerbotten	finns?	LTU, UmU, SLU	RUC Nord
<i>Oklart</i>		<i>LiU, LnU, MiU</i>	<i>RUC syd, nord</i>

3.3 Samverkan mellan huvudmän och lärosäten

Att det finns ett flertal samverkansformer mellan lärosäten och huvudmän är väl känt, t.ex. VFU avtal. I bilaga 1 (flik2) finns markering gjorda (ej fullständig) vilka kommuner som har VFU-avtal. Det har inte gått att via nätet få uppgifter om vilka kommuner som de olika lärosätena har avtal med. Nämnas kan i sammanhanget att GU skriver 210 avtal vilket innebär att det sträcker sig långt utanför det som kan kallas regionala gränser. Samtidigt är det oklart om alla huvudmän deltar/medverkar i lärarutbildningarna (se även 2.3). Här kan tilläggas de avtal som troligen har tecknats med anledning av övningsskolor, partnerskolor, universitetsskolor m fl. Utifrån den utvärdering som gjorts av UKÄ kommer regeringen

troligen att föreslå en utveckling av dessa skolor. Frågan är hur det påverkar forskningssamverkan mellan lärosäte och huvudmän i framtiden.

Det finns ett flertal forskare som bedriver forsknings- och utvecklingsarbete i skolan, omfattning är svårt att uttala sig om då det inte redovisas någonstans. Kunskapen om vilka kommuner/huvudmän som hittills varit involverad i olika forskningsprojekt är okänt för undertecknad. Exempel på pågående samverkan utöver enskilda forskares projekt är de forskningsplattformar som presenterats t.ex. i Christerssons utredning (SOU 2018:19); t.ex. Högskolan i Kristianstad, Högskolan i Halmstad, Högskolan Dalarna m.fl. Andra exempel där tyngdpunkten i samverkan utgår från huvudmännen är STLS, Piteå och Kungsbacka kommuners F&U organisationer. Ytterligare ett annat exempel är *Ifous* Innovation, forskning och utveckling i skola och förskola som finansierad av huvudmän och kan ses som en mäklare mellan huvudmännen och universiteten i att genomföra forskning- och utvecklingsarbete.

Referenser

Ifous, Innovation, forskning och utveckling i skola och förskola www.ifous.se

RUC i Sverige <http://rucnatverket.se/om-natverket/> (Hämtat 2020-01-07)

SOU 2009:94 *Att nå ut och nå ända fram – Hur tillgången till policyinriktad utvärdering och forskningsresultat inom utbildningsområdet kan tillgodoses*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 2017:17 *Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SOU 2018:19 *Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Specialskolemyndigheten 2019 Samverkanskontor inrättas: <https://www.spsm.se/kurser--aktiviteter/nyheter/nyheter/samverkanskontor-startar-under-2020/> (Hämtat 2020.01.07)

Tidigare ULF Spaningar

ULF Spaning NR 1 (2019-08-21)

Några nedslag rörande: Parternas ställningstaganden kring forskning; Riktade statsbidrag (inkluderar 4 bilagor)

ULF Spaning NR 2: (2019- 09- 24)

Några nedslag rörande: Finansiering av praktknära forskning; Utbildningsvetenskapliga kommittén i statliga dokument; Skolforskningsinstitutets tillblivelse. (1 bilaga i separat dokument).

ULF Spaning NR 3: (2019-11-24)

Några utdrag från inspel till Forskningspropositionen 2020-2024 där frågor lyfts med bäring på ULF från: Forskningsfinansiärer; Lärosäten; Andra myndigheter, finansiärer; Andra intressenter. (3 bilagor i separata dokument).

ULF Spaning NR 4: (2020-01-08)

En första kartläggning av befintlig verksamhet inför kommande ställningstaganden rörande: Regioner; Roller; Resurser. (2 bilagor i separat dokument).